

Kun lapsi haastaa lastensuojelun kohteen – lasten rikokset ja yhteisöjen reaktiot¹

Elina Pekkarinen: *VTM (väit.), verkostokoordinaattori, Nuorisotutkimusverkosto ja Lapsuudentutkimuksen seura*
elina.pekkarinen@nuorisotutkimus.fi

Janus vol. 18 (2) 2010, 178-183

12-vuotias Valdislav, 13-vuotiaat Edgar, Emmanuil ja Pavel sekä 15-vuotiaat Sergei ja Artur ovat Tarton kaupungissa asuvia virolaispoikia. Helmikuussa he joutuivat erikoisen huomion kohteeksi: poikajoukon varastelutaipumukseen suivaantunut poliisi päätti antaa poikien valokuvat ja etunimet tiedotusvälineiden käyttöön varoittaakseen yhteisöä poikien rötöksistä. Uutinen ei jäänyt vain paikallislehtien keskuuteen: sanomalehti TartuPostimees julkaisi poikien valokuvat, jotka voi edelleen nähdä lehden sähköisillä kotisivuilla kaikkialla maailmassa. Lähikuvasa lukija voi havaita Pavelin ylähuulta koristavan luomen tai Emmanuilin huomiota herättävän kauniit, ruskeat silmät. Harva lukija kuitenkaan kiinnittää huomiota poikien viattomaan ulkomuotoon: artikkelia seurannut verkkokeskustelu on tunnelmaltaan muistuttanut lynkkausmielialaa. Piiskataan tavattaessa, hylkiöt vankilaan tai työleirille. (Tartu Postimees 28.02.2010.)

Virolaispoikien tarina ei ole lajissaan ainutkertainen. Lasten tekemät rikokset herättävät universaalisti voimakkaita reaktioita, jotka ovat toisinaan suhteettomia tapahtuneeseen teokoon nähden (esim. Cohen 2002; Muncie 2004; Brown 2005; Barry 2006). Myös Suomessa on kuluneen kymmenen vuoden aikana todistettu lukuisia alaikäisten lainrikkomuksista heränneitä keskusteluita, jotka ovat sävyltään muistuttaneet moraalista paniikkia (Harrikari 1999; Harrikari 2004; Aitamurto 2005).

Tällainen keskustelu toimi virittäjänä myös omalle tutkimustyölleni (Pekkarinen 2010), jossa kuljetan viiden pojan elämäntapahtumia vuo-

sikymmenten halki. Tapaukset kulkevat 1930-luvun huonokuntoisista lastenkodeista Helsingin kantakaupungin katujen kautta metsäisiin lähiöihin ja ostareiden kupeeseen sekä lopulta tälle vuosituhannelle – aikaan, jolloin Helsinkiä voi luonnehtia eurooppalaiseksi pääkaupungiksi. Vaikka kaupunki on ajan kuluessa kehittynyt, vaikka sen asukasmäärä on kasvanut ja ihmisten elämäntyyli muuttuneet, lähiyhteisöjen reaktiot rötöstelevään nuorisoon ovat vuosikymmenestä toiseen säilyneet kutakuinkin samanlaisina. Näiden lasten ymmärtäjät saavat otsalleen kukkahatun ja ankaria kasvatusperiaatteita peräänkuuluttavat äänitorvet median huomion. Mistä tämä kuuhunta johtuu? Miksei aikuisten rikollisuus herätä meissä samanlaisia intohimoja?

Lapsuuden tahratut kuvat

Lapsen syyllistyessä rikokseen kyseenalaistuvat muutkin kuin ne säännöt, jotka tekevät teosta kielletyn. Normeja rikkova lapsi rimpuilee pois siitä kategoriasta, joka hänelle yhteiskunnassamme halutaan tarjota. Aika on synnyttänyt erilaisia länsimaisia lapsuuskuvia: kun 1700-luvun filosofit inspiroituvat Rousseauin viattomasta ja haavoittuvasta lapsesta luoden luonnollisen ja romanttisen lapsuuden optimistisen kukoistuskauden, 1800-luvun teollistumisen ja kaupungistumisen aallot synnyttivät lapsiryhmiä, jotka herättivät pessimismia ja huolta. (Hendrick 1990.)

Lapsuuden normatiivista ideaalia rikkova lapsi tekee näkyväksi sen ristiriidan, joka lapsuuskuviemme välissä on vuosisadasta toiseen vallin-

nut. Vuonna 1853 nuorisorikollisuudesta kirjoittanut birminghamilainen tuomari Michaiiah Hill kysyikin tulikivenkatkaisessa esseessään toistuvasti, voivatko tällaiset olennot olla *lapsia*? Hillin mukaan eivät, vaan kasvavan suurkaupungin slummeihin, tehtaisiin ja ilotaloihin kerääntyneet likaiset olennot olivat ennenaikaisesti pahoille vaikutteille altistuneita pikkuaikuisia, jotka tuli yhteiskunnan yhteisellä päätöksellä ja ankaralla kristillisellä kasvatuksella kouluun takaisin aikuisuuden odotushuoneisiin. (Hill 1853.)

Kuluneet sataviisikymmentä vuotta eivät ole tuoneet lisävalaistusta 1800-luvun lapsuuskuvien ristiriidoille. Vuosisadasta toiseen olemme tasapainotelleet kahden lapsuuskuvan välissä: rousseaulaisen luonnollisesti hyvän ja viattoman lapsen, jota tulee hellyydellä ohjata, sekä primitiivisen ja hallitsemattoman lapsen, jota tulee kurilla kasvattaa.

Lasten ja lapsuuden odotushuoneiden rakenteet ovat muovautuneet osin päällekkäisiksi ja osin erilaisiksi eri maissa ja eri aikoina. Globaalisti on korostettu koulutuksen tärkeyttä lapsikansalaisten kasvattamisessa: koululaitos onkin ollut keskeisin lapsuuskäsitystämme muovannut ja peilannut instituutio. Yhteiskunta ei ole kuitenkaan tyytynyt vain koululaitoksen kautta välittyvään perhe-elämän hallintaan. Tämän lisäksi on kehittynyt suuri koneisto erityispalveluita perheille, joiden vaalimat lapsuudet eivät asetu toivottuihin raameihin. Tällainen erityispalveluita tarjoava instituutio on pohjoismainen lastensuojelu, jossa ristiriitaiset lapsuuskuvat ovat 1800-luvun lopulta asti kohdanneet. (Lastensuojelun historian tutkimuksesta Pulma 1987; Saurama 2002; Satka 2003; Harrikari 2004; Hämmäläinen 2007; Satka & Harrikari 2008; Satka 2009.)

Lapsuuskuvan varjelijat ja lasten suojelijat

Lastensuojelun tehtävänä on ollut ohjata perheitä lastensa hyvässä hoidossa ja järjestää lapsille sijaishuoltoa, mikäli vanhemmat ovat tässä tehtävässään epäonnistuneet tai ovat muutoin olleet kyvyttömiä tarjoamaan lapselle suotuisia kasvuolosuhteita. Samalla lastensuojelun yhtenä perustehtävänä on ollut lapsen suojeleminen häneltä itseltään ja ymmärtämättömyydeltään. Suomessa alle 15-vuotiaiden lainrikkojien kanssa työskentely on ollut sosiaaliviranomaisten vastuulla. Tässä ikäryhmässä rikollisuus on vielä suhteellisen vähäistä ja painottunut näpistyksiin sekä muihin vähäpätöisiin omaisuusrikoksiin. Sen sijaan tämän ikäisten muu epäsosiaalinen käyttäytyminen – sääntöjen rikkominen, tupakointi, päihteidenkäyttö, koulusta lintaaminen ja häiriköinti – ovat tavallisia lastensuojelussa kohdattavia ongelmia. Millä tavoin lastensuojelussa on eri aikoina selitetty ja hoidettu tätä sosiaalista ongelmaa?

Tutkimuksessani tarkastelin kysymystä Helsingin sosiaalivirastossa säilytettyjen asiakasasiakirjojen avulla, joista pitkän arkistotyöskentelyn jälkeen valitsin viisi tapausta laadulliseen analyysiin (tapauksitutkimuksesta Stake 1995; Yin 2003; Laine ym. 2007). Analyysimenetelmänä sovelsin Derek Layderin (1993, 1998) adaptiivisen teorian mallia ja rakensin tapauskuvauksia, jotka kytkeytyivät tiiviisti tapauksia kontekstoivaan aineistoon. Tämä tausta-aineisto muodostui suojelukasvatustoimiston ja sosiaaliviraston toimintakertomuksista sekä ohjesäännöistä, lainsäädäntöasiakirjoista, aikalaiskirjallisuudesta sekä aiemmista lastensuojelu-, historia- ja Helsinki-aiheisista tutkimuksista.

Tutkimuksessani lastensuojelussa syntyneet lapsuuskuvat osoittautuivat moninaisiksi. Kun vanhempiensa hylkäämä ja lastenkodeissa lapsuutensa viettänyt Eino 1940-luvulla määriteltiin psykopaatiksi, nostettiin 1950-luvulla

selittäväksi tekijäksi Ilkan äidin väsymys ja heikko kiintymyssuhde poikaan. 1960- ja 70-luvun lähiöissä kasvanut Markku määriteltiin suojelun tarpeessa olevaksi olosuhteiden uhriksi, jota yhteishoidon nimissä pyrittiin tukemaan, kun taas 1980-luvulla asiakkaaksi tullut Jari-Pekka pelastettiin syrjästä uusperheestään omaa tilaa ja lapsen subjektiutta arvostavaan nuorisokotiin. 1990-luvun alussa Helsinkiin ulkomailta pakolaisena muuttanut Ali sen sijaan määriteltiin ympäristölleen vaaralliseksi ja uhkaavaksi lapseksi, joka lastensuojelutoimenpitein tuli eristää lähiyhteisöstään. Rajojen asettaminen, sopimukseen sitoutuminen ja huostaanotolla uhkaaminen olivat käytäntöjä, jotka edeltäneinä vuosikymmeninä eivät samalla tavalla nousseet asiakirjaineistossa esiin. Sen sijaan 1930- ja 40-lukujen mentaliteettiin suhtautumistavalla oli yhtäläisyyttä: Alin käyttäytymistä selitettiin yksilöllisin, psykopatologisin käsittein ja toimenpiteiksi valittiin kontrollin ja eristämisen polku.

On suuria ajallisia, paikallisia ja kulttuurisia eroja sen suhteen, kenen vastuulle tällaisten poikien asiat siirretään ja mikä näiden vastuunkantajien rooli on. Emme edelleenkään ole yhteisymmärryksessä siitä, ovatko tällaiset lapset suojelun, kontrollin, tuen vai terapian tarpeessa. Tuen ja kontrollin jännite on toki aina ollut läsnä lastensuojelussa, eikä aina ole selvää, kummasta toimenpiteestä on kulloinkin kyse. Usein valinta tuen ja kontrollin välillä voidaan kuitenkin tehdä. Toimenpiteisiin vaikuttaa se, tulkintaanko lapsen rikos merkiksi pahantapaisuudesta ja luonteen heikkoudesta, vai sosiaalisista olosuhteista juontuvaksi oireeksi tai ilmiöksi. On myös vaihtelua siinä, miten mahdollisiin syihin – yksilöllisiin, sosiaalisiin, rakenteellisiin tai kaikkiin edellä mainittuihin tekijöihin – sosiaalityön avulla pyritään vaikuttamaan. Kärjistäen voidaan kysyä, valitaan-ko toimenpiteiksi kokonaisvaltainen tuki vai reaktiivinen rankaisu? Jos sosiaalityössä siirrytään rangaistusten käyttöön, tulee sen eettisiä periaatteita arvioida uudestaan.

Nämä kysymykset nostavat esiin sosiaalityöntekijöiden position tilanteessa, jossa lapsi on suojelun tarpeessa omaehtoisen käyttäytymisen vuoksi. Tarkasteltavaksi tulee myös se, missä määrin instituutio sanelee työntekijälle hänen toimijuutensa rajoja. Sosiaalityössä onkin hyvä pysähtyä miettimään, mikä sosiaalityöntekijän asema on. Mikä on tilanne lastensuojelussa, jossa esimerkiksi juuri rikollisten lasten positiot näyttävät paitsi tilanteittain myös aikakausittain muuttuvan. Oliko suojeltavan lapsen positio tulosta sosiaalityöntekijän roolista lapsen suojeelijana? Entä millaiseksi muodostuu sosiaalityöntekijän rooli tapauksissa, joissa lapsi määritellään vaaralliseksi? Muodostuuko sosiaalityön tehtäväksi tällöin ”turvaaminen” ja tuleeko sosiaalityöntekijästä tällöin ”turvaaja”, kuten brittiläinen lastensuojelun tutkija Nigel Parton (2006) esittää, vai muodostuuko sosiaalityöstä valvonnan väline ja sosiaalityöntekijästä ”valvoja”, kuten Michael Garrett (2003) on kysynyt? Uskaltavatko sosiaalityöntekijät asettua suojelemaan vaarallista lasta yhteisön reaktioilta ja negatiiviselta kehältä? Kärjistäen kyse on siitä, perustellaanko toimenpiteet lapsen vai yhteisön tarpeista käsin.

Yhteisöreaktion teorian haaste sosiaalityölle

Jaamme käsityksen siitä, että lapsia ja lapsuutta tulee erityisinstituutioin suojella. Tarvitsemme lapsilainsäädäntöä, lapsiasianvaltuutettuja ja lastensuojelua. Väitän kuitenkin, ettei tarpeessamme ja halussamme suojella lapsuutta ole kyse vain lapsuuden suojelusta. Tavoitteessamme suojella lapsuutta ilmenevät yhteiskuntamme tarpeet suojella jotakin yhteisesti jaettua mielikuvaa hyvästä elämästä, sovituista säännöistä, ihmisten paikoista ja normeista. Vaikka lastensuojeluinstituutio muodostaa erinomaisen laboratorion, jonka kautta voi tarkastella sosiaalityön yhteiskunnallista asemaa ja legitimaatiota, tahtoisin laajentaa näköalaamme lastensuojelua kattavammaksi.

Sosiaalityössä kohdataan toistuvasti ilmiöitä, jotka rikkovat yhteisön normeja. Tutkimuksessani en ryhtynyt tarkastelemaan näitä ilmiöitä, vaan sosiaalityön ja laajemmankin yhteisön reaktioita tarkasteltuun ilmiöihin. Tämä siksi, että reaktioimme näihin ilmiöihin paljastavat, millaiset normit yhteisössä vallitsevat, mihin suuntaan rajoja ollaan valmiita joustamaan ja missä ne vedetään ehdottomiksi. Kun kohtaamme poikkeavan tapahtuman tai poikkeavan ilmiön, reagoimme siihen tavalla tai toisella, hyvässä tai pahassa. Itse sovelsin tutkimuksessani yhteisöreaktion teoriaa (*societal reaction theory*: Lemert 1951, 1967; Lemert & Winter 2000), joka kohdistaa tarkastelun yhteisön reaktioiden laatuun ja intensiteettiin. Samalla teoria lausuu, että yhteisön reaktioilla on usein vaikutuksensa siihen, millaiseksi yksilön identiteetti muodostuu. Yksinkertaistaen teoria esittää, että negatiivisen palautteen kierteessä yksilön itsekkyyden romahtaa, kun taas myönteisessä ilmapiirissä kasvanut lapsi muodostaa myönteisen mielikuvan itsestään.

Yhteisöreaktion teoria ja leimaamisteoriat ylipäätään herättävät sosiaalityössä herkästi epäluuloja ja vastustusta. Ne koetaan syyllistäviksi ja sosiaalityön toteuttamista hankaloittaviksi. Yrittäessäni haastatella sosiaalityöntekijöitä ja heidän asiakkainaan olevia, omaehtoisen käyttäytymisensä vuoksi asiakkaiksi tulleita nuoria, yhdestäkään Helsingin sosiaalipalvelutoimistosta ei löytynyt halukkaita haastateltavia. Tutkimussuunnitelmani lukenut kollega totesi, ettei kukaan tuollaiseen haastatteluun suostu, jossa omaa työtä tutkitaan noin negatiivisesta näkökulmasta. Toinen kollega oli kauhuissaan: hyväähän me olemme tekemässä. Hyvän tekemisen varjolla voi kuitenkin aiheuttaa myös vahinkoa. Tämä on teoreettisen lähestymistavan kipua aiheuttava hypoteesi.

Sosiaalityössä toki tiedostetaan leimaamisen vaarat: usein todetaan kuin ohimennen, että tehdään toimenpiteitä leimaamista välttämällä. Pyhädytäänkö silloin kuitenkin miettimään, mitä

tämä leimaamisen välttäminen käytännössä tarkoittaa?

Sen sijaan, että suhtauduttaisiin yhteisöreaktion teoriaan – tai leimaamisteorioihin ylipäätään – karsaasti, kehotan miettimään, millaisia mahdollisuuksia ne antavat sosiaalityölle. Ymmärtämällä yhteisöreaktioiden vaikutusmekanismit, osaamme tarkastella asiakkaiden arjessa vaikuttavia vuorovaikutussuhteita monessa valossa. Voimme ehkäistä negatiivisia kehiiä, vastustaa niitä ja varmistaa, ettei sosiaalityö omalta osaltaan kiihdytä uloslyömisen prosessia. Teorian antia ei kuitenkaan tulisi tarkastella vain ongelmien ehkäisemisen valossa. Teorian valossa kun näyttää siltä, että sosiaalityö voi tuottaa asiakkaille myös voimaantumisen kokemuksia, painottaa-han se niin kielteisen kuin myönteisenkin palautteen merkitystä yksilön itseymmärrykselle. Arjen rakenteissa ja sosiaalityön kohtaamisissa tämä merkitsee kielteisesti vaikuttavien rakenteiden purkamista ja myönteisten kohtaamisten mahdollistamista. Sosiaalityöllä on tarvittava teoreettinen ja käytännön osaaminen näiden rakenteiden tunnistamiselle. Sosiaalityöllä on myös tarvittava osaaminen ja puitteet välittää havainnot niin asiakkaille kuin vaikuttajillekin. Tietoiseksi tuleminen omaa elämää ja vapautta rajoittavista tekijöistä voi merkitä emansipaatiota ja pyrkimystä muuttamaan vallitsevia olosuhteita. Mutta, Roy Bhaskaria lainatakseni, se voi johtaa myös ahdistukseen ja hätään: omien olosuhteiden itsestä riippumattomat mekanismit voivat näkyväksi tultuaan lannistaa yksilön ja johtaa vapautumisen sijasta alistuneeseen epätoivoon (Bhaskar 1986).

Aktiivinen subjekttilapsi ja autonominen toimijuus

Olen esityksessäni korostanut lähiyhteisön ja viranomaisten toiminnan merkitystä poikkeavuuden ilmenemisessä. Yhteisöreaktion teoria ei, kuten en minäkään, kuitenkaan vähättele

yksilön oman käyttäytymisen vaikutuksia poikkeavuuden prosessissa. On myönnettävä, että 1970- ja 80-luvuilla tunnustettu itsenäinen ominen oikeuksiansa subjekttilapsi, jonka toimijuutta ja aktiivisuutta korostetaan sekä kannustetaan, aiheuttaa lastensuojelulle erityisiä haasteita. Tulenpalavinkaan lasten oikeuksien, vapauden ja toimijuuden puolustaja tuskin lausuisi, että lapsen on saatava toteuttaa toimijuuttaan rikkomalla yhteisön sääntöjä, käyttämällä päihteitä tai harjoittamalla haureutta. Toisaalta voi kuitenkin miettiä, miten kapea on se lapsuuden kuva, jonka yhteiskuntamme on valmis suvaitsemaan. Meillä ei edelleenkaan ole tilaa Michaiiah Hillin 1800-luvulla esiin nostamille pikkuihmisille, jotka eivät asetu sallittuihin lapsuuden raameihin (Hill 1853).

Sosiaalityössä tuttuja ovat tilanteet, joissa asia ei kaikista tukitoimenpiteistä huolimatta vain sopeudu yhteisöön. Tämä ilmiö tuli tuskastuttavalla tavalla näkyväksi myös kuvaamieni poikien kohdalla: rötökset, imppaaminen ja juominen jatkuivat, vaikka olosuhteet muuttuivat. Asiakkaiden – tutkimukseni tapauksessa teini-ikäisten poikien – omaehtoisuus voi muodostua sosiaalityön toimenpiteille ylitsepääsemättömäksi esteeksi. Nämä nuoret tarvitsevatkin rinnalleen sosiaalityöntekijän, joka kykenee havaitsemaan ja tunnistamaan sosiaalisen arkitodellisuuden moninaisuuden. Vapauttaakseni sosiaalityöntekijät syylisyyden taakasta, tahdon kuitenkin lopettaa puheenvuoroni kriminologi Geoffrey Pearsonin (1983) terävään toteamukseen: "Oli si helpompaa puolustaa huligaaneja, jos he eivät käyttäytyisi niin huonosti".

Viite

¹ Teksti on Helsingin yliopiston valtiotieteellisessä tiedekunnassa 28.4.2010 tarkistetun sosiaalityön väitöskirjan (Pekkarinen 2010) lectio praecursoria. Väitöskirja on valmistunut Helsingin yliopiston Sosiaalityöiden laitoksella dosentti Mirja Satkan johtamassa tutkimushankkeessa *Sukupolvisuhteita säätelevien institutionaalisten käytäntö-*

jen muutos – tutkimus sosiaalis-oikeudelliselta alalta (A Socio-Legal Study of the Change in the Institutional Practices that Regulate Generational Relationships). Hanketta ovat rahoittaneet Helsingin yliopisto (HY2107018/2004) sekä Suomen Akatemia (SA 7216358/2006).

Kirjallisuus

Aitamurto, Tanja (2005) Kun tavallinen tappaa. Sosiaalisen ongelman käsittely Heinojen surman herättämässä moraalissa myrskyssä. *Nuorisotutkimus* 23 (4), 4 – 18.

Barry, Monica (2006) *Youth Offending in Transition. The Search for Social Recognition*. Lontoo & New York: Routledge.

Bhaskar, Roy (1986) *Scientific Realism & Human Emancipation*. Lontoo: Verso.

Brown, Sheila (2005) *Understanding Youth and Crime*. Second Edition. Maidenhead: Open University Press.

Cohen, Stanley (2002) *Folk Devils and Moral Panics*. Third edition. Lontoo & New York: Routledge.

Garrett, Paul Michael (2003) *Remaking Social Work with Children and Families. A Critical Discussion on the 'Modernisation' of Social Care*. Lontoo & New York: Routledge.

Harikari, Timo (1999) Lapsi rikoksesta epäiltynä. Lapsirikollisuus poliisin esitutkinta-aineistossa. Vankeinhoidon koulutuskeskuksen julkaisu 7/99. Helsinki: Tietosanomaa Oy.

Harikari, Timo (2004) Alaikäisyys ja rikollisuuden muuttuvat tulkinnat suomalaisessa lainsäätämiskäytännössä. *Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura* julkaisu 48. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura.

Harikari, Timo (2008) Riskillä merkityt. Lapset ja nuoret huolen ja puuttumisen politiikassa. *Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura* julkaisu 87. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura.

Hendrick, Harry (1990) *Constructions and Reconstructions of British Childhood: An Interpretive Survey, 1800 to the Present*. Teoksessa Allison James & Alan Prout (toim.) *Constructing and Reconstructing Childhood*. Basingstoke: Falmer Press, 34 – 63.

- Hill, Michal & Cornwell, C.F. (1853) *Two Prize Essays on Juvenile Delinquency*. Lontoo: Smith, Elder & Co.
- Hämäläinen, Juha (2007) *Lastensuojelun kehityslinjoja. Tutkimus Suomen lastensuojelun aatepohjasta ja oppihistoriasta*. Snellman-instituutin A-sarja 22/2007. Kuopio: Snellman-instituutti.
- Laine, Markus & Bamberg, Jarkko & Jokinen, Pekka (toim.) (2007) *Tapaustutkimuksen taito*. Helsinki: Gaudeamus.
- Layder, Derek (1993) *New Strategies in Social Research*. Cambridge: Polity Press.
- Layder, Derek (1998) *Sociological Practice. Linking Theory and Social Research*. Lontoo: Sage Publications.
- Lemert, Edwin M. (1951) *Social Pathology. A Systematic Approach to the Theory of Sociopathic Behavior*. New York: McGraw-Hill.
- Lemert, Edwin M. (1967) *Human Deviance, Social Problems & Social Control*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall Sociology Series.
- Lemert, Charles C. & Winter, Michael F. (toim.) (2000) *Crime and Deviance. Essays and Innovations of Edwin M. Lemert*. Lanham & Oxford: Rowman & Littlefield Publishers.
- Muncie, John (2004) *Youth and Crime. Second Edition*. Lontoo: Sage.
- Parton, Nigel (2006) *Safeguarding Childhood. Early intervention and surveillance in a late modern society*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Pearson, Geoffrey (1983) *Hooligan: A History of Respectable Fears*. Lontoo: Macmillan.
- Pekkarinen, Elina (2010) *Stadilaispojat, rikokset ja lastensuojelu. Viisi tapaustutkimusta kuudelta vuosikymmeneltä. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura julkaisu 102*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura.
- Pulma, Panu (1987) *Kerjuuluvasta perhekuntoutukseen. Lapsuuden yhteiskunnallistuminen ja lastensuojelun kehitys Suomessa*. Teoksessa Panu Pulma & Oiva Turpeinen, Suomen lastensuojelun historia. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto, 11 – 26.
- Satka, Mirja (2003) *Finnish conceptions of children and the history of child welfare*. Teoksessa Christine Hallet & Allan Prout (toim.) *Hearing the voices of children: Social Policy for a new century. Future of Childhood Series*. London: Falmer Press, 73 – 88.
- Satka, Mirja (2009) *Investing in Future Citizens: Finnish Social Policies and Child Welfare Social Work after the Second World War*. Teoksessa Gisela Hauss & Dagmar Schulte (toim.) *Amid Social Contradiction. Towards a History of Social Work in Europe*. Opladen: Barbara Budrich, 238 – 248.
- Satka, Mirja & Harrikari, Timo (2008) *The Present Finnish Formation of Child Welfare and History*. *British Journal of Social Work* 38 (4), 645 – 661.
- Saurama, Erja (2002) *Vastoin vanhempien tahtoa. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 2002:7*. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Stake, Robert E. (1995) *The Art of Case Study Research*. Thousand Oaks: Sage.
- Tartu Postimees 28.2.2010: *Nende poiste teod panid politsei kannatuse katkema*. <http://www.tartupostimees.ee/?id=228612> (luettu 14.05.2010)
- Yin, Robert K. (2003) *Case Study Research. Design and Methods*. Third Edition. Lontoo: Sage Publications.